

А.А. Моренчук – студент 6 курсу факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

І.П. Мандрик, А.А. Моренчук – доценти кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ І ЗАГРОЗИ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ СУЧАСНОЇ ЯПОНІЇ

Роботу виконано на кафедрі міжнародних відносин і регіональних студій СХУ ім. Лесі Українки

Науковий керівник: І. П. Мандрик – кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій СХУ ім. Лесі Українки

Визначено основні загрози в Азійсько-Тихоокеанському регіоні для сучасної Японії. Аналізуються ключові тенденції в політиці Північної Кореї, КНР і Російської Федерації, що створюють напруженість у відносинах з Японією і служать джерелом дестабілізації в регіоні. Виділяються ключові заходи, що здійснюються японським керівництвом для протидії даним загрозам.

Ключові слова: безпека, загроза, ядерна програма, конфлікт, спірна територія, Азійсько-Тихоокеанський регіон.

Andrii Morenchuk, Irina Mandrik, Andrii Morenchuk. General problems and threats of regional security of the modern Japan

Main threats for the Japan were determined at the Asia Pacific region. Key trends in North Korea, KNR, China and the Russian Federation are being analyzed, which create tension with Japan and serves as a source of destabilization in the region. The key actions that are taken by the Japanese leadership to counteract these threats are highlighted.

Keywords: security, threat, nuclear program, conflict, uncertain territory, Asia Pacific region.

Початок ХХІ ст. поставив перед Японією комплекс зовнішньополітичних проблем, що зумовили актуальність адаптації національного зовнішньополітичного курсу до нових умов. Завдання ускладнюється рядом суперечливих факторів розвитку регіональних і глобальних загроз національній безпеці Японії.

Керівництво Японії виділяє низку відмінних рис, що визначають сучасну ситуацію в сфері забезпечення безпеки. Так, зростає невизначеність з точки зору існуючого порядку і суперництво між державами на політичній, економічній і військовій аренах стає все більш актуальним. Все більш затяжного характеру набуває проблема "сірої зони". Вимагають до себе уваги також методи так званої "гібридної стратегії", що умисно затирають межу між війною і миром. Науково-технічний прогрес кардинальним

чином міняє всі обриси забезпечення безпеки. Сучасну ситуацію радикальним чином міняють проривні технології в космічній, кібернетичній та електромагнітній сферах [4].

Занепокоєння Японії викликає стрімка модернізація збройних сил Китаю. На сучасному етапі Китай реалізує завдання модернізації своїх збройних сил до 2035 р. і перетворення Народно-визвольної армії Китаю (НВАК) в одну з найсильніших армій світу до середини XXI ст. На фоні різкого збільшення оборонного бюджету Китай швидко зміцнює свій військовий потенціал в широкому діапазоні з упором на ядерну і ракетну міць, а також морські і повітряні сили. Крім зміцнення традиційного військового потенціалу останніми роками освоюються й нові види практичних оперативних можливостей, таких як отримання інформаційної переваги, а також таких, що стосуються кібернетичного, космічного та електромагнітного простору [2].

Китай здійснює повномасштабну політику цивільно-військової інтеграції в різних сферах, прагнучи до об'єднання військових та цивільних ресурсів в обох напрямках, а також активно займається розробками та придбанням передових технологій, які можна задіяти в військовій сфері та нарощують потенціал ведення бойових операцій [4].

Занепокоєння викликає те, що Китай в односторонньому порядку розширює і активізує свою діяльність в японських територіальних водах, зокрема біля острова Сенкаку. Крім того Китай створює штучні острови в Південно-Китайському морі і перетворює їх у військові опорні пункти. Китай просунувся у побудові та крупномасштабній меліорації земель в семи місцях на островах Спратлі, розмістивши там артилерійські батареї. Таким чином ці місця, по-суті, перетворено у китайські військові бази.

Крім того, Китай також здійснює мілітаризацію Парасельських островів. Так, там здійснюються вильоти і посадки військових бомбардувальників. Воєнна діяльність КНР в Південно-Китайському морі розширюється, а сама експансія передбачає зміну статусу в якості dokonаного факту.

З іншого боку, Китай проявляє зацікавленість до заходів щодо запобігання надзвичайних ситуацій на морі та в повітряному просторі. Наприклад, у 2018 році Японія та Китай офіційно домовилися про впровадження «Механізму морського та повітряного зв'язку між оборонними відомствами Японії та Китаю».

Проте, швидка модернізація НВАК, підвищення ефективності потенціалу та одностороння ескалація діяльності в районах навколо Японії, без достатньої прозорості створюють серйозні проблеми в сфері безпеки як в регіоні так і на міжнародному рівні в цілому.

Протягом 2016 – п.п. 2018 рр. значно зросла напруга з боку Північної Кореї. З 2016 року Пхеньян здійснив три ядерних випробування і запустив до 40 балістичних ракет. Таким чином, реалізація ракетно-ядерної програми Північною Кореєю просунулась далеко вперед [1]. Ці військові демарші Північної Кореї становлять безпрецедентно серйозну і нагальну загрозу безпеці Японії і наносять значної шкоди миру і безпеці в регіоні і в міжнародному співтоваристві.

На саміті на найвищому рівні лідерів Північної Кореї і США в червні 2018 р. Кім Чен Ин неодноразово заявляв про свій намір здійснити повну денуклеаризацію Корейського півострова. Поряд із заявами про призупинення ядерних випробувань і випробувальних запусків міжконтинентальних балістичних ракет (МБР), Північна Корея продемонструвала ядерний полігон в Пунгері. Крім того, Північна Корея заявила також про те, що має намір продемонструвати Західний випробувальний полігон Сохе (або Тончхан-ні) зі стартовим майданчиком для запуску ракет і полігоном для випробування ракетних двигунів, а також ядерний об'єкт в Йонбені. Але лише при умові, що США погодяться частково відмінити санкції проти країни.

З іншого боку японські військові аналітики припускають, що Північна Корея зуміла здійснити мініатюризацію ядерного заряду і налагодити виробництво ядерних боєголовок які можуть бути завантажені в балістичні ракети. Що в її арсеналі на даний момент знаходиться декілька сотень балістичних ракет, здатних нанести удар по території Японії. При цьому запуски, окрім пускових шахт, можуть здійснюватись з використанням транспортно-пускових установок або з підводних човнів.

Не виключається також вірогідність того, що у вересні 2017 р. Північна Корея здійснила випробування водневої бомби. Потужність заряду оцінюється приблизно в 160 кт, що робить його найпотужнішим випробуванням на сьогоднішній день [1].

Ракетні запуски Північної Кореї засвідчують, що вона прагне до збільшення дальності польоту балістичної ракети. Підвищується точність і експлуатаційні параметри вже прийнятих на озброєння балістичних ракет з метою нанесення ударів по площам з суцільним ураженням. Припускається, що Північна Корея проводить розробки ракетних двигунів на твердому паливі. Все це сприяє підвищенню рівня засекреченості операцій і швидкості дій, ускладнюючи розпізнання ознак запланованого запуску, і направлено на нарощування потенціалу раптового нападу.

Також Північна Корея здійснює диверсифікацію траєкторій пуску ракет. Був підтверджений запуск ракети, здійснений у формі крутої орбіти. Запуск балістичної ракети по навісній траєкторії значно ускладнює перехоплення цілі.

З початку 2017 року Північна Корея запустила чотири види балістичних ракет нової модифікації.

Так, запуснені 12 лютого і 21 травня 2017 р. балістичні ракети з підводних човнів (БРПЛ) нового типу, були запуснені, як передбачається, по дещо завищеній траєкторії, ніж зазвичай. Дальність їх польоту перевищує 1000 км.

Ракета нової модифікації, яка була запуснена 14 травня 2017 р., була також запуснена по навісній траєкторії. Однак якби та ж сама ракета запускала по оптимальній траєкторії, то за оцінками японських спеціалістів, дальність її польоту цілком могла досягти порядку 5000 км, що викликає стурбованість збільшенням дальності польоту балістичних ракет.

Запусненої 29 травня 2017 р. нова балістична ракета, судячи з усього, є модифікованою версією ракети «Скад». Основне її призначення – точно вражати бойові кораблі супротивників та інші індивідуальні цілі.

Що стосується балістичної ракети, яка була запуснена 4 липня, з огляду на висоту і відстань, яку вона пролетіла, можна припустити, що максимальна дальність її польоту перевищує 5500 км, в зв'язку з чим вона може бути віднесена до класу міжконтинентальних балістичних ракет (ICBM).

Північна Корея також повідомила, що ці випробування призначалися для демонстрації технологій входження боєголовки в щільні шари атмосфери, тому можна припустити, що вона ставить перед собою мету практичного впровадження міжконтинентальних балістичних ракет [1].

Передбачається, що в Північній Кореї є кілька об'єктів, здатних виробляти хімічні речовини з уже значним накопиченим запасом таких речовин. Також вважається, що Північна Корея має деяку інфраструктуру для виробництва біологічної зброї. Тому, існує загроза того, що Північна Корея може споряджати балістичні ракети біологічною і/або хімічною зброєю [2].

Серйозні занепокоєння викликають і дії Російської Федерації в регіоні. Високий рівень має динаміка бойових зльотів японських Повітряних сил самооборони проти російських літаків, що порушують повітряний простір. Зокрема, такі правопорушення були здійснені російськими літаками в червні та липні 2019 р. [4].

В масштабних загальновійськових навчаннях збройних сил Російської Федерації "Восток-2018" приймали участь не лише частини і з'єднання Східного військового округу, але також і Центрального військового округу, Північного флоту і т.д. Ці маневри стали найкрупнішим заходом підготовки військ в історії російської армії з часів СРСР.

Суттєвою особливістю даних навчань стала перша в історії участь в них контингенту Народно-визвольної армії Китаю і Монголії.

Росія прикладає зусилля до відновлення ослабленої військової могутності, а також здійснює модернізацію ядерного потенціалу в пріоритетному порядку з метою урівноваження бойового потенціалу зі США. Визнаючи той факт, що розгортання системи ПРО в США і за їх межами порушить рівновагу ядерного потенціалу зі США, Росія здійснює розробки і розгортання нових видів зброї, таких як ракетні комплекси стратегічного призначення, оснащені гіперзвуковим маневруючим бойовим блоком, призначеним для прориву систем ПРО.

Як тільки США оголосили про вихід з Договору про ліквідацію ракет середньої і малої дальності, а також заявили про свої наміри, що стосуються розробки ракет наземного базування середньої дальності з нормальним типом боєголовки, Росія заявила про свої наміри розробити удосконалені крилаті ракети наземного базування на основі існуючих крилатих ракет середньої дальності морського базування, а також нові наземні крилаті ракети середньої дальності, оснащені гіперзвуковим маневруючим бойовим блоком [4].

В рамках зміцнення бойового потенціалу морських стратегічних сил, до 2020 р. Росія планує введення у бойовий склад Тихоокеанського флоту чотири атомних підводних човни класу "Борей" з балістичними ракетами на борту. Два підводних човни такого класу вже були розміщені у 2016 р. [1].

Росія продовжує будівництво військових об'єктів на Північних територіях. В 2016 р. вона офіційно заявила про розміщення на островах Ітуруп і Кунашир ракет класу "земля-корабель". На острові Ітуруп активізується діяльність включаючи призначення цивільного аеропорту як для цивільних так і для військового розгортання і використання винищувачів. В 2018 р. на о. Ітуруп були прийняті на озброєння винищувачі Су 35.

Таким чином діяльність збройних сил Російської Федерації на територіях, які Японія вважає фактично окупованими, продовжує активізуватись.

В останні роки на тлі економічного зростання та інших чинників, країни Південно-Східної Азії збільшують свої витрати на оборону і здійснюють модернізацію збройних сил, приймаючи на озброєння сучасні винищувачі четвертого покоління і підводні човни.

Таким чином, рівень напруженості та загроз на думку японських аналітиків у регіоні та світі в цілому зростає. Це змушує керівництво країни шукати нові підходи до вирішення проблем безпеки. В грудні 2013 р. була прийнята стратегія національної

безпеки. Її головним принципом визначається більш активний внесок Японії у забезпечення миру, стабільності та процвітання міжнародної спільноти в Азійсько-Тихоокеанському регіоні з позицій активного пацифізму. У грудні 2018 р. на засіданні Ради національної безпеки і Кабінету міністрів Японії було прийнято Основну програму національної оборони. В ній визначено зміст оборонного потенціалу і необхідний рівень оборони Японії в перспективі на найближчі десять років. Серед запланованих заходів направлених на посилення оборонного потенціалу можна виділити:

- нарощування потенціалу можливостей в таких новітніх сферах як космос, кіберпростір і електромагнітний простір;

- нарощування потенціалу морських і повітряних сил, потенціалу засобів повітряного нападу, що застосовуються поза досяжністю засобів ППО, комплексного потенціалу протиповітряної і протиракетної оборони, потенціалу мобільного розгортання та інших традиційних видів оборони;

- посилення стійкості і міцності оборони за рахунок заходів щодо забезпечення запасів боєприпасів і пального, безпеки морських транспортних шляхів і всіх важливих інфраструктур;

- посилення ключових компонентів оборонного потенціалу шляхом нарощування людського потенціалу і потенціалу технологічної і промислової баз, а також перегляду технічного оснащення та ін.

Джерела та література

1. Defense of Japan 2017. – Ministry of Defense, 2018. – 519 p. // Japan Ministry of Defense. – [Electronic resource]. – Access mode : https://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2017.html.
2. Defense of Japan 2018. – Ministry of Defense, 2018. – 550 p. // Japan Ministry of Defense. – [Electronic resource]. – Access mode : https://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2018.html.
3. Diplomatic Bluebook 2018 // Ministry of Foreign Affairs of Japan. – [Electronic resource]. – Access mode : https://www.mofa.go.jp/fp/pp/page25e_000237.html.
4. 2019. Defense of Japan. Pamphlet. – Ministry of Defense, 2018. – 16 p. // Japan Ministry of Defense. – [Electronic resource]. – Access mode : https://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/pdf/2019/DOJ2019_Digest_EN.pdf.